

Nr 157.

Av herr **Jacobson** i Vilhelmina m. fl., om *ändrade grunder för statsbidrag till anordnande av skolmåltider.*

Skolbarnsbespisning har på sina håll, ehuru i mycket begränsad omfattning, förekommit sedan ganska länge tillbaka i vårt land. Men först i början av 1900-talet kunde man iakttaga ett allmännare intresse för denna verksamhet. I allmänhet har det varit städerna som gått i spetsen. Skolbarnsbespisningen har där i regel anordnats antingen av enskilda föreningar eller av de kommunala myndigheterna.

I och med budgetåret 1937/38 har bidrag av statsmedel beviljats till anordnande av skolbarnsbespisning, varigenom denna verksamhet inträdde i ett nytt skede. Medan densamma först endast avsåg barn från mindre bemedlade hem och barn med lång skolväg, har bespisning numera utvecklats att bli en angelägenhet för alla barn och med väsentligt ökade sociala uppgifter.

I och med 1946 års riksdagsbeslut fick skolbarnsbespisningen ett kraftigt statligt stöd, vilket förorsakade ett omfattande kommunalt organisationsarbete med igångsättande av verksamheten. Det har gällt att skaffa lokaler, inventarier och personal. Lokalfrågan är på många håll den svåraste att lösa. I stort sett torde kunna sägas — vi tänka därvid på de norrländska ödemarksdistrikten — att skoldistriktet lyckats väl i sitt organisationsarbete, vilket för övrigt framgår av det förhållandet att vid innevarande skolårs början inte mindre än 175 000 barn beräknas delta i skolmåltiderna.

Om det därför råder en allmän belåtenhet över att denna verksamhet nu kommit att tagas upp på allvar även i de norrländska ödemarskommunerna, råder inte samma belåtenhet när det gäller de av 1946 års riksdag beslutade statsbidragsformerna. Statsbidraget utgår efter ett system, som syftar till att vara skatteutjämnande, men som i praktiken mest tillvaratager statens intressen. Det är faktiskt så konstruerat, att kommunernas andel ökas i dubbel måtto, medan statens minskas. Kostnaderna för skolmåltiderna komma att stiga väsentligt på grund av stegrade matvarupriser m. m. Redan nu har utvecklingen medfört så kraftiga förändringar i de redan från början tänkta proportionerna mellan statens och kommunernas andel, att en höjning av det nuvarande bidragsunderlaget och en ändring av statsbidragsbestämmelserna synas vara ofrånkomliga.

Som ett exempel på de beräknade och verkliga kostnaderna för ett genomförande av skolbarnsbespisningen tillåta vi oss återropa förhållandet inom Vil-

helmina landskommuns skoldistrikt. De sakkunniga hade i sitt betänkande beräknat kommunens kostnader till 28 öre per skattekrona. I verkligheten utgjorde de för det gångna läsåret 107 öre, vartill staten bidrager med endast 48 öre, vadan kommunens nettokostnad blir 59 öre mot beräknade 28 öre. Vid en telefonförfrågan, som en av motionärerna gjorde till ett flertal skoldistrikt i Lappmarken, gavs det beskedet att det i utsikt ställda statsbidraget blivit en besvikelse.

Länsstyrelsens i Västerbottens län uttalade farhågor i sitt remissyttrande över utredningens förslag, »att en del av länets kommuner komme att belastas med högre kostnader än vad som måhända blir fallet på andra håll», ha till fullo besannats. Då vi nu kommit över försöksstadiet och därvid kunna konstatera, att kostnaden för skolbarnsbespisningen synnerligen hårt drabbar skoldistrikt med gles befolkning, där verksamheten är spridd på ett stort antal mindre skolor, är det uppenbart att vid fastställandet av statsbidragsprocenten borde jämväl hänsyn tagas till skolbarnsfrekvensen, skolornas belägenhet och andra på den ekonomiska bärkraften inverkan faktorer.

Vi kunna i detta sammanhang icke underlåta erinra om att i det vid höstrikdagen 1945 antagna statsbidragssystemet i fråga om bidrag till uppförande av folkskolebyggnader, som även det grundar sig på antalet skattekronor per invånare, inom vissa gränser beaktas kommunens ekonomiska och geografiska karaktär. Ett liknande system synes med fördel kunna tillämpas även när det gäller statsbidrag för skolmåltider.

En tänkbar lösning vore ju att den bidragssökande kommunen lämnades möjlighet att, med hänsyn till särskilda åberopade omständigheter av tidigare angiven art, varvid livsmedelsprisen, som i Norrland ställa sig betydligt högre än i andra delar av landet, böra beaktas, få den statsbidragsprocent, efter vilken normalbidraget i varje särskilt fall skall utgå, höjd med ytterligare högst 10 procent. Den möjlighet som nu förefinnes att dispensvägen erhålla högre procentsats än gällande bestämmelser föreskriva är icke till fyllest. Det är alldeles uppenbart, att ett skoldistrikt, där de flesta skolorna bestå av en undervisningsavdelning med en lärare och ett barnantal mellan 10—20 elever, kommer i ett synnerligen ofördelaktigt läge jämfört med ett skoldistrikt med ett fåtal skolor med ett stort barnantal vid de flesta av dessa.

Den eller de, som bli anställda i ett skoldistrikt av den först nämnda typen för handhavande av skolbarnsbespisningen, avseende matens tillagning, dukning, diskning etc., betinga sig ett dagarvode av, lågt räknat, 5—6 kronor. Överstiger icke barnantalet 12 elever, räcker icke hela det utgående statsbidraget ens till kostnaderna för skolmåltidens iordningställande. Följaktligen får ett sådant skoldistrikt, förutom andra svårigheter av administrativ art, *ensamt betala hela kostnaden för själva måltiden* utan att något sparsamhetsbefrämjande moment blivit eftersatt.

På grund av det anförda tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag rörande bidrag till anordnande av skolmåltider för budgetåret 1948/49 måtte besluta

a) att höja det nuvarande bidragsunderlaget till 80 öre,

b) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande av nya bidragsbestämmelser i fråga om statsbidrag till skolmåltider, varvid inte, som nu är fallet, hänsyn *endast* toges till antalet skatte kronor per invånare, *utan jämväl* till andra förhållanden, vilka böra beaktas, såsom gles bebyggelse, där verksamheten blir spridd på ett stort antal mindre skolor med lågt elevantal etc.

Stockholm den 22 januari 1948.

Uddo R. Jacobson.

E. Oskar Åkerström.

Gösta Skoglund.

Magnus Nilsson.
